

VEDLEGG

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Næringskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref
PSN/fg

Vår ref
21/419-

Dato
18. mars 2021

LMDs vurdering - Dokument 8:118 S (2020-2021) om å ta bedre vare på matjorda gjennom å fastsette et nytt jordvernmål

Jeg viser til brev fra næringskomiteen av 11. mars 2021, vedlagt representantforslag fra stortingsrepresentantene Nils T. Bjørke, Heidi Greni, Ole André Myhrvold og Geir Pollestad, jf. Dokument 8:118 S (2020-2021). Komiteen ber i brevet om Landbruks- og matdepartementets vurdering av representantforslaget som er gjengitt under.

Representantene har fremmet følgende forslag:

- "1. Stortinget fastsetter et nytt jordvernmål om maksimal omdisponering av 2 000 dekar dyrka mark årlig innen 2026.*
- "2. Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2021 legge frem en egen jordvernstrategi med tiltak for å nå jordvernmålet.*
- "3. Stortinget ber regjeringen utforme et mål for omdisponering av dyrkbar mark, vurdere om dagens kriterier for rapportering av omdisponering er gode nok, samt utforme tiltak som vil redusere jordbrukets eget forbruk av matjord."*

Innledning

Regjeringen ønsker å følge opp FNs bærekraftsmål, og har bestemt at disse skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Bærekraftmålene dreier seg blant annet om å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og utvikle bærekraftige byer og lokalsamfunn. Tilgangen til mat globalt må økes med 60 % frem mot 2050, og alle land må bidra ut fra sine klimatiske og arealmessige forutsetninger. I Norge er jordvern en viktig del av arbeidet med å nå målene.

De foreløpige tallene fra kommunene (KOSTRA) viser at omdisponeringen av dyrka jord var på ca. 3 900 dekar i 2020. Hvis dette også blir de endelige tallene, vil vi være under

jordvernmålet for fjerde året på rad, og omtrent på samme nivå som for 2017-2019, da omdisponeringen av dyrka jord var på henholdsvis ca. 3 900, 3 600 og 3 800 dekar. De endelige tallene kommer i juni. Til sammenligning ble det i gjennomsnitt omdisponert ca. 7 250 dekar årlig i perioden 2006-2013 (8 år), og i gjennomsnitt 11 400 dekar i perioden 1994-2003 som var utgangspunktet for halveringsmålet i 2004.

Om å fastsette et nytt jordvernmål om maksimalt 2000 daa dyrka jord årlig innen 2026

Stortinget behandlet i 2015 regjeringens jordvernstrategi, og fastsatte målet om at årlig omdisponering av dyrka jord skulle reduseres til maksimalt 4.000 daa innen 2020. Regjeringen la fram en oppdatert jordvernstrategi i statsbudsjettet for 2019, etter anmodning fra Stortinget, der jordvernmålet ble beholdt, jf. Prop. 1 S (2018-2019) for Landbruks- og matdepartementet (LMD). Strategien har vært vellykket ut fra at omdisponeringsmålet kan bli nådd for fjerde året på rad i 2020. Jeg tror at fastsettingen av et ambisiøst omdisponeringsmål (fra 6 000 til 4 000 daa) har vært et viktig tiltak i strategien.

I Granavoldenplattformen står det at vi skal nå Stortingets mål innen 2020, noe vi har gjort. Videre står det at vi skal vurdere et nytt måltall for nedbygging av dyrka jord. Dette målet tar jeg sikte på å presentere før sommeren sammen med en oppdatert jordvernstrategi.

Om å legge frem en ny jordvernstrategi med tiltak for å nå jordvernmålet.

Regjeringen vil som nevnt over, legge fram en oppdatert jordvernstrategi før sommeren. Her vil vi oppdatere gjeldende tiltak og vurdere nye tiltak for å begrense omdisponeringen av dyrka jord, ut fra et forbedret kunnskapsgrunnlag.

Om å utforme et mål for omdisponering av dyrkbar mark

Ved oppdateringen av jordvernstrategien vurderer vi om det skal settes et mål også for omdisponeringen av dyrkbar mark, men dette vil jeg komme tilbake til. Jeg vil understreke at den dyrkbare marka indirekte blir gitt verdi gjennom målet for dyrka mark, fordi dyrkbar mark er en avgjørende ressurs for å kompensere for nedbyggingen av dyrka mark.

Norge har i overkant av 12 mill. dekar dyrkbar mark. Til sammenligning er det ca. 10 mill. dekar jordbruksareal i drift i Norge i dag, inkludert overflatedyrka jord og innmarksbeite.

Vi har imidlertid svært lite dyrkbar mark som er godt egnet til å produsere matkorn, fordi bare ca. 1,7 % (208 000 daa) er i klimasonen som er godt egnet til matkorndyrking. Tar vi ut areal med andre store miljøverdier, eller som pga. grunneierforhold eller jordbruksmessige forhold ikke er aktuelt for oppdyrking, så er det sannsynligvis lite igjen i den beste klimasonen for matkorndyrking.

Om å vurdere om dagens kriterier for rapportering av omdisponering er gode nok

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserte 1. februar 2021 en artikkel om nye tall for faktisk nedbygging av jordbruksareal. Tallene er betydelig høyere enn KOSTRA-tallene, men en viktig årsak til det er at disse tallene også omfatter landbrukets egen nedbygging. Det er også andre forskjeller i beregningsmåten, og det er usikkerhet knyttet til de nye tallene. Bl.a. baseres de nye tallene på usikre opplysninger fra matrikkelen, på beregninger ut fra bygningsomriss, og på tolkning av flybilder som normalt tas med 4-8 års mellomrom. Denne

rapporten fanger heller ikke opp omdisponering av en del areal som blir omdisponert til andre formål enn landbruk, men som ikke blir nedbygd (for eksempel parkområder).

Vi har bedt NIBIO utrede en metode for å registrere faktisk nedbygging av jordbruksareal. Dette vil være viktig for å registrere landbrukets nedbygging, og for å vite mer om kvaliteten på områdene som blir bygget ned. Jeg mener vi bør bruke tid på å vurdere hensiktsmessigheten ved ny metodikk sammenlignet med KOSTRA-rapporteringen. KOSTRA-rapporteringen viser hva kommunene har omdisponert til andre formål gjennom sine vedtak, den har pågått i mange år, og det er viktig med lange tidsserier for å følge utviklingen.

Om å utforme tiltak som vil redusere jordbrukets eget forbruk av matjord

Landbrukets egen nedbygging av dyrka og dyrkbar jord har et stort omfang. En undersøkelse som ble gjort av SSB og NIBIO i 2017, viste at landbruket stod for 22 pst. av omdisponeringen av dyrka jord, og i gjennomsnitt 1 750 daa per år (gjennomsnitt for perioden 2004-2015), jf. SSB-rapport 2017/14 "*Nedbygging av jordbruksareal*". Ifølge SSB-artikkel publisert 1. februar 2021 var landbrukets nedbygging på hele 2 600 daa i 2016, og i gjennomsnitt minst på 1 930 daa pr. år i perioden 2017-2019.

Stortinget ba i anmodningsvedtak nr. 155 (2018-2019) regjeringen om "*å utrede en generell søknads- og meldeplikt i jordloven for å regulere landbrukets egen nedbygging av dyrket og dyrkbar mark*". Vedtaket ble gjort i forbindelse med at den oppdaterte jordvernstrategien ble fremlagt for Stortinget i statsbudsjettet for 2019 (Prop.1 (2018-2019)). På denne bakgrunn fikk Landbruksdirektoratet i oppdrag å utrede dette, noe de har gjort i rapport nr. 35/2019 "*Landbrukets egen nedbygging*", som ble overlevert 20.12.2019. I denne rapporten foreslår direktoratet å innføre en meldeplikt for alle byggetiltak i landbruket, og evt. angi dette nærmere i en forskrift.

Jeg har valgt ikke å gå videre med en slik løsning nå, jf. orienteringen i Prop. 1 S (2020-2021) for LMD. Rapporten fra Landbruksdirektoratet viser at det finnes andre tjenlige og mindre inngripende virkemidler som kan være aktuelle. Vi vil derfor blant annet følge opp gjennom rundskriv og bedre veiledning innenfor dagens regelverk.

Oppsummering

Som omtalt over vil jeg legge fram en oppdatert jordvernstrategi før sommeren. I den oppdaterte strategien, vil et nytt mål bli vurdert. Samtidig vil vi oppdatere gjeldende tiltak og vurdere nye tiltak for å begrense omdisponeringen av dyrka jord, dette ut fra et forbedret kunnskapsgrunnlag.

Med hilsen

Olaug Vervik Bollestad